

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 2, p. 669-695, February 2013

**GİRİŞİMCİ KADIN YÖNETİCİLERİN STRES ALTINDA
KENDİNİ DENETLEME BECERİLERİ: BU KONUDA
DÜZENLENEN BİR ANKET ÇALIŞMASININ SONUÇLARI**

*THE SELF-ASSESSMENT ABILITIES OF ENTREPRENEUR WOMAN
MANAGERS UNDER STRESS: THE RESULTS OF A SURVEY ON THIS ISSUE*

Yrd. Doç. Dr. Hakan KARA

Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler MYO, Yönetim Ve Organizasyon

Yrd. Doç. Dr. Emre SEZİCİ

Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler MYO, Yönetim Ve Organizasyon

Abstract

The main goal of this survey is to assess the possible stress factors of entrepreneur woman-managers and their struggling methods developed. On the way to reach this goal, the required data have been gathered from the entrepreneur woman-managers carrying on business in Kütahya. During the pre-interviews with the accessible entrepreneur woman-managers in this scope, these managers have tried to describe the stress factors and the ways to struggle. According to the data supplied, the reasons of stress and struggling methods have been worked up into a form of survey. The entrepreneur woman-managers have been asked to mark the most important 10 factors during the practice. According to the data, it has been

understood that the first of the stress factors is workload; and the first of the methods of struggling is to join different groups in social life. And by the applied Rosenbaum's Learned Resourcefulness Scale, it has been seen that the subjects are exposed to the effects of stressful incidents less and the rate of confronting problems decreases. Moreover, the correlation between stress factors and struggling methods has been tried to be determined by hypothesis testing. Furthermore, to contribute to poestics and build up a common ground, the terms entrepreneur and entrepreneur manager have been defined. In this context, an entrepreneur is a person who participates in maintaining the whole practices of an economic unit, determines a course of action autonomously in risky business venture and manages the use of income acquired. It is possible to define entrepreneur manager as the one who carries out the management practices by oneself venturing all issues related to the economic unit maintained; hence accordingly planning, organizing, orientation, coordination and implements control functions.

Key Words: Entrepreneur, entrepreneur woman-manager, stress, learned resourcefulness

Öz

Bu çalışmada girişimci kadın yöneticilerde meydana gelebilecek stres faktörleri ve geliştirdikleri mücadele yöntemlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca varmak için gereksinim duyulan veriler Kütahya'da bulunan girişimci kadın yöneticilerden elde olunmuştur. Bu kapsam içerisinde ulaşılabilen girişimci kadın yöneticiler ile yapılan ön görüşmeler sırasında kendilerini strese sokan ve bunlar ile mücadele yolları betimlenmeye çalışılmıştır. Elde olunan veriler göre stres nedenleri ve mücadele yöntemleri birer anket formu haline getirilmiş ve çalışmanın uygulanma sırasında kendileri için önemli olabilecek 10 tanesini işaretlemeleri istenmiştir. Elde olunan verilere göre strese sokan faktörlerin başında iş yoğunluğu, sosyal yaşamda farklı gruplara katılmak ise stres ile mücadele de ilk sırayı aldığı görülmüştür. Uygulanan Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ile de deneklerin stresli olaylar karşısında daha az etkilendikleri ve sorunlarla karşılaşma oranının azaldığı görülmüştür. Ayrıca strese sokan ve mücadele yöntemleri arasında ilişki hipotez testleri ile belirlenmeye çalışılmıştır. Öte yandan yazın bilime katkı sağlanması düşüncesi ve ortak bir görüş oluşturmak amacıyla girişimci ve girişimci yönetici kavramlarının yeniden tanımlanması da yapılmıştır. Kanımızca, her iki kavramı şu şekilde tanımlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Girişimci, bir ekonomik birimin tüm eylemlerinin sürdürülmesinde rol oynayan, risk ortamlarında bağımsızca karar alabilen, elde edilen kazancın kullanımında söz sahibi olan kişidir. Diğer taraftan girişimci yöneticiyi ise eylemlerini sürdürdüğü ekonomik birimi ilgilendiren tüm konularda risk alarak yönetim eylemlerini kendisi yerine getiren; bunun için planlama,

örgütlenme, yöneltme, uyumlaştırma ve denetleme işlevlerini uygulayan kişi olarak tanımlamak olanaklı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, girişimci kadın-yönetici, stres, öğrenilmiş güçlülük

1.GİRİŞ

Kadınların değişen rollerinin bir göstergesi de ekonomik alanlar olmaktadır. Bu alanlarda işgücü olmanın ötesinde girişimci olarak da katılım sağlayan kadınlar, Türkiye gibi gelişme yolunda olan ülkelerde, ekonomik gelişmişliğe katkı sağlayarak yeni alanların gelişmesine de öncülük etmektedirler. Ancak bu durum beraberinde kadınların kurdukları işyerlerini çoğu zaman kendi başlarına yönetmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Bir diğer deyişle girişimci kadın olmanın ötesinde girişimci kadın yöneticiliği bir rol olarak benimsemenin gereği ve sorumluluğu altında iş görmeleri söz konusu olacaktır. Bu sorunların başında girişimci kadın yöneticilerin başarı ve kararlarında etkin rol oynama özelliği bulunan, ancak negatif yönde de yıkıcı özelliği olduğu bilinen stres ve sonuçları gelmektedir. Öte yandan profesyonel işgücü çalıştırma yetileri olmayan, bu girişimci türü içsel ve dışsal birçok stres faktörlerinin etkisi altında kalabilmektedir. Kendi işyerlerini yönetme zorunluluğunun yanında bir de streslerini ve kendileri yönetmek, profesyonel destek almadan kendi becerileri ve görgüleri oranında stres ile baş etme yöntemlerini kullanmak durumdadırlar.

2.KURAMSAL TEMELLER: YAZINBİLİM ARAŞTIRMASI

2.1.Girişim ve Girişimcilik

Girişimci, Latince intrare “yolun içinden geçerek”, Yunanca enteron “bağırsak”, İngilizce enter “giriş”, entrepreneur “girişimci”, Arapça “müteşebbis” anlamında kullanılmaktadır (Yazıcıoğlu ve diğ., 2011:274). Girişimcilik kavramı, Fransızcada “entreprendre” ve Almancada “unternehmen” sözcüklerinden türetilen ve Türkçede “üstlenmek” anlamına gelen bir eylemi açıklamaktadır (Güney, 2006:27). Girişimci kavramı ortaçağda, aktif olan ve iş yapan kişiyi anlatmaktadır. 1730’lu yıllarda girişimci kavramı ilk kez Fransız Richard Cantillon tarafından kritik rolün farkına varan bir kişi (Özkul, 2008:68) anlamında kullanılmıştır. İngiliz yazınbiliminde John Stuart Mill ile 19. yy.da kullanılmaya başlanmış ve Fransız ekonomist J.B. Say’dan itibaren üretim faktörü olarak kabul görmüştür. (Kayalar ve Ömürbek, 2007:186). Yine aynı olgu Türkçede “gir” kökünden girişme eylemine dönüşmüştür (Yazıcıoğlu ve diğ., 2011:274). Geçen yüzyıl içerisinde günümüze kadar yenilik yapabilme, olanakları değerlendirebilme ve ticari anlamda uygulanabilir hale getirme (Paksoy ve Aydoğdu, 2010:119) anlamında kullanılmaktadır.

Girişimci ve girişimcilik üzerine yönelen yoğun ilgiye ve bu iki kavram üzerinde yapılan araştırmalara karşın, her iki kavram için henüz üzerinde uzlaşmış bir tanımdan söz etmenin olanaklı olmadığı görülmektedir. Yazınbilimde anılan kavramlara ilişkin, farklı yönler vurgulanarak farklı tanımlamalar geliştirilmiştir. İzleyen kısımda ulaşılan yazınbilim kaynakları izin verdiğiince farklı girişimci ve girişimcilik tanımlarına yer verilme yoluna gidilerek çalışmanın kuramsal temelleri oluşturulmaya çalışılmıştır.

En basit tanımı ile girişimci, girişimi gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Paksoy ve Aydoğdu, 2010:119). Girişimci bilinenleri en iyi yapan ve becerilerine aklını da katan, olağan ve olağan dışı koşullarda işgücü ve sermaye kaynaklarını verimli bir biçimde kullanma önlemlerini düşünen, analiz eden, planlayan, uygulayan ve sonuçlarını denetleyebilen kişidir (Başer ve Büber, 2012:137). Çağcıl girişimci düşüncenin babası olarak kabul edilen Joseph A. Schumpeter'e göre girişimci yeni ürünler üretme, süreçler geliştirme, ihracat pazarları, hammadde, yarı mamul arz kaynakları bulma, yeni bir örgüt yapısı oluşturma ve örgüt açısından yeni birleşmeler yaratarak mevcut ekonomik düzeni yıkan bir kişidir (Kara, 2009:333). Diğer bir bakış tarzı ile girişimci şöylece tanımlanmıştır: Bilgiyi temel alarak, genel eğilimlere ve kendisine uygun bir alanı seçerek ya/ya da bilgisini girişimciliğe konu ederek, herhangi bir finansman yöntemi kullanıp, tüm insanların yararı için mal ve hizmet üretmek amacıyla işletme açıp ekonomik gereksinimini, zenginliğini, bağımsızlığını, sosyal saygınlığını, kendini kabul ettirmeyi vb. işletmesinde sürdüren, sürdürme arzusu ve çabasında olan herkestir (Kayalar ve Ömürbek, 2007:186). Öte yandan yazınbilimde farklı bakış açılarına göre girişimci tanımlarına da rastlanılmaktadır. Şöyle ki bir işadamı için girişimci, bir tehdit unsuru ve saldırgan bir rakip anlamına gelebileceği gibi bir müşteri, bir işbirlikçi ya da diğerlerinin refahı ve mutluluğu için iş gören bir kişi (Güney, 2006:27) anlamına da gelmektedir. Ticaret ile uğraşanlar için girişimci yatırım yapıp, risk alan, rekabet ederek para kazanan kişi (Yılmaz ve Sümbül, 2009:196) anlamında kullanılmaktadır.

Girişimci tanımından öte girişimcilik, bir olanağı değerlendirmek amacıyla kaynakların eşsiz bir bileşimini bir araya getirme süreci (Özer ve Topaloğlu, 2007:440) olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik geçmişte daha çok kâr elde etme amacı ile kendi işini kurma ve büyütme eylemi olarak tanımlanmasına karşın, günümüzde geniş kitleleri de içerecek biçimde risk alınarak ve yüksek düzeyde yaratıcılık kullanılarak ortaya çıkarılabilecek daha üstün durumlara varmak için bir yöntem olarak görülmektedir (Aykan, 2004:214). Schumpeter'e göre girişimcilik çeşitli almaşıkların (yeni olabilecek ürün ve hizmetler, üretim yöntemleri, pazarlar, arz kaynakları ve örgütsel yapılar) varlığını harekete geçiren bir davranış biçimidir (Cansız, 2007:14). Bir diğer tanımda ise girişimcilik finansal, psikolojik ve sosyal riskleri yüklenmeyi kabul edip zaman ve çaba harcayarak farklı bir değer yaratma sürecidir (İlhan, 2004:70-71). Bir diğer tanıma göre de girişimcilik yaşadığımız çevrenin yarattığı olanakları sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere

dönüştürerek yaşama taşıma ve zenginlik üreterek insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olmaktır (Arslan, 2002:2). Kavramla ilgili yapılan bütün tanımlama çalışmalarındaki ortak nokta girişimciliğin, çeşitli olanakların değerlendirildiği bir süreç olarak ele alınmış olmasıdır (İşcan ve Kaygın, 2011:276).

Yazın bilimde yapılan tanımlamalarda herkes tarafından genel kabul görmüş bir girişimci ya/ya da girişimci yönetici tanımının geliştirilmediği görülmektedir. Bundan dolayı yazın bilime katkı sağlatılması açısından kanımızca, her iki kavramı şu şekilde tanımlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. **Girişimci**, *bir ekonomik birimin tüm eylemlerinin sürdürülmesinde rol oynayan, risk ortamlarında bağımsızca karar alabilen, elde edilen kazancın kullanımında söz sahibi olan kişidir*. Diğer taraftan **girişimci yöneticiyi** ise *eylemlerini sürdürdüğü ekonomik birimi ilgilendiren tüm konularda risk alarak yönetim eylemlerini kendisi yerine getiren; bunun için planlama, örgütleme, yöneltme, uyumlaştırma ve denetleme işlevlerini uygulayan kişi* olarak tanımlamak olanaklı olacaktır.

Girişimcilik bireysel seviyede ele alındığı kadar örgütsel seviyede de ele alınması gereken bir olgudur. Bu bakış açısı iç girişimcilik olgusunu belirtmektedir. Girişimcilik ya da bağımsız girişimcilik mevcut işletme dışındaki girişimcilik çabalarını açıklarken, mevcut işletme içindeki girişim çabalarını tanımlamak için farklı kavramlar kullanılmaktadır. Şirket girişimciliği, iç girişimcilik, şirket içi girişimciliği, kurumsal girişimcilik, sürekli girişimcilik ve firma seviyesinde girişimci davranışı gibi kavramlar bu amaçla kullanılmaktadır (Kozak ve Yılmaz, 2010:86). Yine girişimcilik bir süreç olarak değerlendirildiğinde, girişimciliğe karar vermeden önceki aşamada bireyin istekli olması, amaç ve hedefler belirlemesi, olanak ve tehditleri öngörmesi, kaynakları karşılaması, engelleri göz önüne alması gerekir. Girişimciliğe başlama aşamasında olanakları öngörme, istek ve gereksinimlere yanıt verme, amaçları gerçekleştirme, uygulamadaki eksikleri giderme ve stratejiler geliştirme bulunmaktadır. Başarı aşamasında büyüme, yeni yatırımlar gerçekleştirme, satışları, karlılığı artırma ve sürdürülebilir rekabet olanaklarını geliştirmek esastır. Son aşama ise zamana yenik düşmemektir. Diğer bir deyişle girişimciliğin başarısızlığa uğraması durumunda yeni önlemler almaktır (Yıldırım ve diğ., 2011:192). Ancak girişimciliğin bir yönünü oluşturan işletme açma eyleminin, girişimcilik için bir ön koşul ve gereklilik olmadığını belirtmekte yarar vardır (Bilge ve Bal, 2012:133).

Girişim ya/ya da girişimciliğin yenilik yapma özelliğinin belirtilmesine karşın, kimi durumlarda iş sahipleri ve yeni işletme kuran kişiler de girişimci olarak algılanmaktadır. Bu yüzden girişimci türlerini kendi içinde ayırmak ve girişimciyi sermaye sahipliği ile karıştırmamak önemlidir. Girişimci türleri ayırımında da Schumpeter'in görüşleri ön plana çıkmaktadır. Schumpeter, girişimciyi ekonomik gelişmede özellikleri olan bir dinamik olarak açıklamakta ve varlığını statik kapalı devreden çıkmak için kaçınılmaz bulmaktadır. Schumpeter'e göre iki tür girişimci

vardır. Bunları şöylece açıklamıştır. Dinamik Girişimciler, yeni buluşlar ile üretim faktörlerini yeni bileşimler içinde üretim sürecine sokan, maliyetleri düşürerek kar payını arttıran kimselerdir. Statik Girişimciler ise, dinamik girişimcilerin etkisi altındadır ve var olan buluşları uygulamakla yetinirler (www.comu.edu.tr). Öte yandan yazınbilimde girişimcilik türleri ekonomik, psikolojik ve sosyolojik koşullar ve kültürün etkisi dikkate alınarak sınıflandırıldığına da izlenilmesi olanaklıdır. Bu türler arasında esnaf girişimci, fırsatçı girişimci, özendirici girişimci, yönetici girişimci, prototipçi girişimci, geçici girişimci, yarı girişimci, taklitçi girişimci, stratejist girişimci ve idealist girişimciler bulunmaktadır (Özkara, 2010:18).

Yazınbilim taraması yapıldığında girişimcilere gönderme yapılan özelliklerden bazıları yüksek bir başarı gereksinimi, içsel denetim odağı, hesaplanmış risk alma eğilimi, belirsizliğe tolerans gösterme, özgüven, yenilikçilik, yüksek bir bağımsızlık ve özerklik gereksinimi, proaktif olma, denetim gereksinimi, A türü davranış, sebat ve sıkı iş görme olarak görülmektedir (Özer ve Topaloğlu, 2007:441). Ayrıca, yukarı kısımlarda girişimci ve girişimcilik üzerine yapılan çalışmaların çoğunda farklı tanımlamalar geliştirilmiş olmasına karşın, tanımlamalar aracılığıyla girişimcilerin ortak kişilik özelliklerinin belirginleştiği de söylenebilir. Bundan dolayı girişimcilik eylemini kolaylaştıran ve girişimci olmaya izin veren kişilik özelliklerinin neler olabileceği ve nasıl olması gerektiği yönünde yapılan çalışmalarda genellikle yaratıcılık, rekabetçilik, başarı yönelimli olma, risk alma gibi özellikler bulunmaktadır (Yetim, 2002:80). Bir kaynak araştırma sonuçlarını temel alarak girişimcilere ait 42 özellik arasında iş hırsı, başarısızlıklara direnme, güven, özgür irade, risk yönetimi, değişimler bir olanaktır inancı, belirsizlik toleransı, başarı gereksinimi, ayrıntı yönelimlilik, mükemmeliyetçilik, geçen zamanı algılama, yaratıcılık ve yenilikçi olmayı göstermiştir (Bayrak ve Terzi, 2004:18-19). Girişimcilerin kişilik oluşumlarında, doğuştan gelen girişimci olmaya iten pek çok faktör olduğu gibi, aynı zamanda dış faktörlerin de girişimciliğin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Söz gelimi aile, toplum, eğitim ve ekonomik çevre, kişisel değerler, yaş, iş deneyimi ve rol modelleri girişimcilik eğiliminin oluşmasında önemli faktörler olarak görülmektedir. Ayrıca, cinsiyet, kırsal ya da kentsel alanda yaşamış olmak gibi faktörlerin de girişimcilik eğilimi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (İrmiş ve Barutçu, 2012:3).

2.1.1. Girişim ve Girişimciliğe Kuramsal Yaklaşımlar

Girişim ve girişimciliğin uygulanmasına yönelik iki yaklaşımın varlığından söz edilmektedir. Birinci yaklaşım girişimi, işletme girişimciliği olarak değerlendirmektedir. Bu tür girişimciliğin ilerletilmesi ya da geliştirilmesi ise işletme kurmak ya da yönetmek konusunda çoğunlukla deneysel bir temele dayanan ve öğrenmeleri için genç bireylere yardımcı olacak bir program geliştirme sorunu olarak eğitim ve öğretim sistemi içinde ele alınmaktadır. İkinci yaklaşım ise, girişimciliğe bireylere, örgütlere, topluluklara ya da kültürlere güç veren, olanak tanıyan bir grup

özellikler ve beceriler bütünlüğü olarak bakmaktadır (Cansız, 2007:7). Öte yandan girişimcilikle ilgili yapılan çalışmalar ilk başlarda “Bir kişi neden girişimci olur?” sorusuna yanıt aramaya yöneliktir. Dolayısıyla girişimcilikteki ilk dönem çalışmaları girişimcilerin kişilik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Ancak daha sonraki dönemlerde girişimcinin özellikleri girişimcilik olgusunu açıklamada kilit rol oynasa da, tek bir faktöre bağlı olarak girişimcilik olgusunun açıklanamayacağı düşünülmüştür (Durak, 2011:197).

Girişimcilik kimi zaman insan ya da insana yönelik kişilik özelliklerinin psikolojik bir boyutu olarak ele alınırken kimi zaman da, işletmeye yönelik bir davranış olarak değerlendirilmiştir. Aynı zamanda girişimcilik ve toplumlarda bu olgunun rolü, kültürel, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik boyutları ile ele alındığı da söylenebilir (Duygulu, 2008:96). Bundan dolayı girişimci ve bir eylemsel süreç olarak girişimcilik, bireysel ve toplumsal anlamda refah ve yenilikle anıldığı için yazınbilimde geniş şekilde ele alınmıştır. Ekonomi, yönetim, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı bilimler kendi yönelimleri gereğince bu olgulara farklı anlamlar yükleyerek (Yazıcıoğlu ve diğ., 2011:274) açıklamaya çalışmıştır.

Ekonomik açıdan girişimci kaynakları, işgücünü, makine ve diğer varlıkları bir araya getiren ve önceki değerlerinden daha fazla bir değer yaratmayı sağlayan kişiyi anlatmaktadır. (Güney, 2006:27). Psikoloji açısından girişimci bir şey elde etmek ya da bir şeye ulaşmak, denemeler yapmak, başarmak ve diğerlerinin elindeki erki almak gereksiniminde olan ve bu tür güdülerle iş gören kişi anlamına gelmektedir (Güney, 2006:27). Girişimciliğe yönelik psikolojik kuramlar kişisel özelliklerden hareketle, girişimci kişiliği açıklamaya çalışmışlardır. Girişimci davranışları kâr dışı güdülerle açıklayan kuramcılar arasında Schumpeter de, girişimciliğin kişisel önemsenme, sosyal kabul görme vb. gereksinimlerden yüksek oranda etkilendiğini ileri sürmüştür (Aytaç, İlhan, 2007:103-104). Davranışsal kuramlar kişiliğin girişimciliği etkileyen önemli bir faktör olduğunu tek başına yeterli olmadığını, ancak diğer faktörlerle birlikte anlaşılabilirliği (Aytaç, İlhan, 2007:103-104) düşüncesi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Girişimciliğin temel kuramlarından olan Özellikler Kuramı, girişimcilerin onları diğerlerinden ayıran ve onlara itici güç kazandıran benzersiz özellik, tutum ve değerleri olduğu varsayımına dayanmaktadır (Güner, 2010:17). Çevresel Yaklaşımına göre girişimcilik bireysel özelliklerin yanı sıra kültürel, sosyal, ekonomik ve teknolojik koşullardan önemli ölçüde etkilenmektedir (Keleş ve diğ., 2012:111). Fizyokrat düşüncede girişimcilik, Richard Cantillon tarafından tanımlanmıştır. Cantillon’a göre girişimci henüz belirlenmemiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetlerini bugünden satın alan ve üreten kişidir (Özkul, 2008:68). Klasik Okula göre girişimcilik üretim örgütlenmeleri, tasarruf ve yatırım yapmaları nedeniyle ekonomik sistemdeki en önemli aktördür (Özkul, 2008:71). Neo-Klasik Kuramda girişimcilik sadece üretim faktörlerini bir araya getirme işlevi ve

bireyin geleceğin risklerine karşı korunma güdüsü ile sınırlı kalmıştır. Bir bakıma Neo-Klasik Kuramda girişimcinin pek yeri yoktur (Özkul, 2008:75). Girişimciliğin belirleyicilerini açıklamaya yönelik olan Firma Yaklaşımı işletmede mevcut eylemlere odaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre birey bir girişimi yalnızca başlatmakla kalmaz aynı zamanda büyütür ve geliştirir. Bu nedenle girişimci olabilmek için yönetsel özelliklere sahip olmak gereklidir (Keleş ve diğ., 2012:111). Girişimcilik yönetsel bir biçim olarak düşünüldüğünde, girişimcilik araştırmaları artan bir şekilde örgütün özelliklerine doğru yönelmiştir. Ancak girişimcilik ile örgüt arasında bir ilişki kurulamamıştır. Çünkü girişimcilik değişimle ilgilidir ve belirsizlik durumlarında yükselir. Örgütlerde ise değişim genellikle yavaştır ve riske karşı olma eğilimi vardır. Yine girişimci ve örgüt arasındaki ilişki de açık değildir. Girişimci kuramlar bu iki kavramı ayırt etmede başarısız olmuşlardır (Özkul, 2008:107).

Farklı bakış açılarına karşın girişimcinin ve işletme dinamiklerinin emek piyasalarındaki performansı belirlediği söylenebilir (Koçak, 2009:394). Ayrıca girişimcilik atıl kaynakların ekonomiye kazandırılarak etkin ve verimli kullanılmasında ve yeni teknoloji üretiminde olduğu gibi istihdam hacminin genişletilerek işsizliğin önlenmesinde, refah düzeyinin yükseltilerek geniş bir toplumsal tabana yaygınlaştırılmasında, orta sınıfın güçlendirilmesinde, bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılmasında ya da azaltılmasında, katılımcı demokrasinin yerleşmesinde ve genel olarak toplumsal barışın sağlanarak bütünleşmenin güçlendirilmesinde işlevsel olduğunu (İlhan, 2005:218) söylemek de olanaklıdır.

2.1.2.Girişimci Kadın Yönetici

Yazınbilimde girişimci kadına farklı anlamlar yüklendiği bilinmektedir. Kimi çalışmaların girişimci kadını işletmenin kurucusu olarak kabul ettiği görülürken, kimi çalışmalarda da ikinci kuşak girişimciler bu grup kapsamında değerlendirilmektedir (Nayır, 2008:634). Girişimci kadına yönelik yapılan bir tanıma göre evinde ya da ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir ya da birden fazla işyeri bulunan, bu işyerinde tek başına ya da istihdam ettikleri ile birlikte iş gören, herhangi bir mal ya da hizmetin üretimi, dağıtımı ve pazarlamasını yapan ya da yaptıran, işle ilgili konularda ilgili kişilerle kendi adına iletişimi gerçekleştiren, işinden elde ettiği kazanç üzerinde söz sahibi olan kimsedir (Yelkikalan, 2006:50). Bir diğer kaynakta ise girişimci kadın piyasa ekonomisi içinde, kendi işinin sahibi olan, tek başına iş gören ya da yanında işgören çalıştıran, mal ve hizmet üretip satan, kredi kaynaklarını araştıran, işle ilgili acil sorunların üstesinden gelebilen, yeni koşullara uyum sağlayan ve alanında deneyim sahibi olmak için bir iş gören (Fidan ve Nam, 2012:53-54) olarak açıklanmıştır. Bir diğer kaynak ise girişimci kadını piyasa ekonomisi içinde hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan doğruya pazara yönelik, nakde dönüşebilen mal ve hizmet üretip satan, kendi işinin sahibi olup, vergi kaydı, TESK'e Esnaf ve Sanatkarlar Birlikleri Odalarına ya da TOBB'a bağlı odalara (Ticaret Odaları,

Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları) üye olan ve sosyal güvenlik örgütlerinden birinin şemsiyesi altında iş gören ya da yanında diğer işgörenleri istihdam eden (Erdoğan, 2009:98-99) olarak tanımlamıştır.

Cinsiyet açısından girişimcilik değerlendirildiğinde, erkeklerin girişimcilik ile ilgili alt yapılarının ve geçmiş deneyimlerinin kadınlardan fazla olduğu sonucuna varmak olanaklıdır (Serinkan ve Barutçu, 2006:320). Türkiye’de girişimci kadın çalışmalarının yapılmasında, gelişmiş ülkelerden başlayarak artış gösteren girişimci kadın sayısı ve AB, OECD, BM gibi uluslararası örgütlerin bu tür girişimciliği destekleyici ve yaygınlaştırıcı politikalar izlemesi etkili olmuştur. Buna karşın Türkiye’de kadın girişimciler üzerine ancak 1990’lı yıllardan itibaren çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Yetim, 2002:80). Yapılan çalışmalarda, kadınların sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi, iş kurma nedenleri, işi kurma ve sürdürmede karşılaştıkları sorunlar ve örgütlenme eğilimleri gibi konular ağırlıkta olmuştur. Aynı zamanda bu çalışmalarda, girişimci kadınları, girişimci erkeklerden ayıran özellikler de ele alınmıştır (Soysal, 2010:74). Türkiye’de girişimci kadınların oranı son yıllarda artmakla birlikte tüm girişimcilerin ancak % 8,4’ünü oluşturmaktadır (Seyman, 2010:13, Bozkurt, 2011:44).

Erkekler, kadınlardan daha fazla iş kurmaktadır. Ancak kadınların iş kurmada ve girişimcilik konularında erkeklerden daha farklı roller üstlendiği bilinmektedir. Yapılan araştırmalar girişimci kadınların kurdukları işletmelerin sınırlı sayıda sektörde yoğunlaştığını, görece daha küçük ve büyüme eğilimleri düşük olan işletmeler olduğunu göstermektedir. Türkiye’de girişimci kadınlara bakış açısı ve onları algılamaları, kadınların toplumundaki yerini de etkilemektedir. Bu algılamaya biçiminden, dolaylı olarak girişimci kadınlar etkilenmekte ve kendilerini açıklayabilmeleri, belli engellere takılarak güçleşebilmektedir (Kutaniş, 2009:259). Bir kaynak, girişimci kadınların yönetsel becerilerine ilişkin öz değerlendirmelerinde yeni düşünceler ve ürün geliştirme konularında kendi becerilerini mükemmel; insan ilişkileri, yönetim, geliştirme ve eğitim ile pazarlama, pazarlama araştırması alanında çok iyi; envanter, üretim gibi işe yönelik teknik alanlarda iyi; finans-sermaye kullanımında nispeten yetersiz bulduklarını belirtmektedir (Soysal, 2010:73). Öte yandan ekonomik kalkınma hızlandıkça, kadının ekonomik ve buna bağlı olarak sosyal ve toplumsal statüsünün güçleneceği, gerek ekonomik gerekse sosyal ve toplumsal anlamda daha güçlü olmalarının bir sonucu olarak ekonomik kalkınmanın artmasına neden olacağı söylenebilir (Tutar ve Yetişen, 2009:118).

Girişimci erkeklerin karşısına çıkabilecek sorunlar girişimci kadınlar için de geçerli olmaktadır. Bu sorunlar finansman yetersizliği, özellikleri olan işgören bulamama, talep durgunluğu, verimliliği artırma sorunu, alacakların zamanında tahsil edilememesi, haksız rekabete dayalı rakip engellemeleri vb. (Çakıcı, 2006:58) olarak sıralanabilir. Bu sorunlara ek olarak sosyal ve kültürel ortamda kadın

rollerinin kalıplaşmış olması, eğitimlerinin yetersizliği, aile tepkileri, iş yükünün fazla oluşu, güvenilirlik sağlamak için kadınların erkeklerden daha fazla çaba gösterme gerekliliği ve kadınların kişisel özgürlüklerini kullanabilme gereksinimlerin artması da gösterilebilir (Can ve Karataş, 2007:253). Türkiye'deki girişimci kadınların karşılaştığı sorunları üç temel sınıflamada incelendiği görülmektedir. Bu üç sınıflama ve içerdikleri sorunlar şöylece belirtilebilir (Güney, 2006:38-39): **İs Kurma Aşamasındaki Sorunlar:** Sermaye sağlama, işyeri arama, kiralama, mal, donanım, araç ve gereç sağlama, resmi örgütlerle ilişkiler, deneyimsizlik, yalnızlık, işi örgütleyememe ve toplumun iş kadınına alışkın olmaması. **İşyeri Kurulduktan Sonraki Sorunlar:** Deneyimsizlik, müşteriyle ilişkiyi bilmeme, işi yürütmede bilgisizlik, müşteri azlığı, finansman yetersizliği, yalnızlık, kadın olma, kendini kabul ettirme, özellikleri olan işgören bulamama, piyasadaki istikrarsızlık, ödemeler ve senetler. **Mevcut Sorunlar:** Müşteri azlığı, resmi örgütler, özellikleri olan işgören bulamama, kaliteli hammadde ya/ya da mal sağlama ve enflasyon.

Girişimci kadın ve erkeklerin güdülenmeleri birbiriyle benzer değildir (Özdemir, 2010:121). Diğer bir deyişle, girişimci kadın ve erkeklerin farklı özellik ve şekillerde hareket ettiği söylenebilir. Şöyle ki, güdüleme açısından bakıldığında, erkekler çoğunlukla kendi kaderlerini denetleme ve belirleme güdüsüyle; kadınlar ise çoğunlukla bağımsızlık ve engellemeden uzaklaşarak başarı yakalama güdüsü ile hareket etmektedir. Öte yandan kişilik açısından değerlendirildiklerinde girişimci kadın ve erkekler arasında ortak özellikler bulunabilmektedir. Her ikisinde de enerjik, hedef odaklılık ve bağımsız olma eğilimleri bulunmaktadır (Topaloğlu, 2006:88). Ancak girişimci, sahip olduğu ya/ya da olması gereken tüm özellikleri kendisinde bulundursa bile, bu onun başarılı bir girişimci örneği vereceği anlamına gelmeyebilir. Çünkü girişimci bu özelliklerini ortaya çıkarmak ve uygulamaya dönük olarak kullanmak zorundadır. Giriştiği alanla ilgili birçok boyutta bilgi sahibi olmalı ve kararlarını bu yönde almalıdır (Öktem ve diğ., 2007:50). Girişimcilik herkese uygun olmayabilir, çünkü bağımsız bir şekilde hizmet verme ya da işbirliği içindeki bir eyleme katılma kararı dikkatlice düşünmeyi gerektirmektedir. Bu gibi eylemler profesyonel ve finansal olarak tatmin edici olduğu halde, riskli de olabilir. Böyle bir eylem başarı, önsezi, finansal öngörü ve bireysel iş görme değerini açıklayabilme becerisine bağlı olabilmektedir (Arslan ve Şener, 2010:141).

2.2.Stres, Nedenleri ve Sonuçları

Stres kavramı Latince "estrica", Fransızca "estrece" sözcüklerinden gelmektedir (Akgemci, 2001:302). Çağcıl dünyada farklı bilimler açısından farklı anlamlara gelen ve bireyde gerilim duygusu ön plana çıkaran stresin "stringere" sözcüğünden geldiği de ileri sürülmektedir (Zeytin ve Gökgez, 2011:100). Stres ilk kez 17. yy. da elastiki nesne ve ona uygulanan dış güç arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere fizikçi Robert Hook tarafından kullanılmıştır. Fizik biliminde tanımlanmasından sonra, kavram farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Yönetim bilimiyle

ilişkili olarak psikolojide stres sıkıntı ya da zorluk anlamına gelmektedir (Aksoy ve Kutluca, 2005:458). 18. ve 19. yy. da stresin anlamı değişmiş olup güç, baskı, zor gibi anlamlarda nesne, insan, organ ve ruhsal yapıya yönelik olarak kullanılmıştır. Buna bağlı olarak da stres nesne ve insanın bazı güçlerin etkisi ile biçiminin bozulmasına, çarpıtılmasına karşı bir direnç anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2008:154). Ancak stresin insan üzerindeki etkilerine ilişkin ilk bilimsel çalışmaları 1956 yılında Kanadalı bilim adamı Hans Selye yapmıştır. Selye'ye göre stres verici bir olay ya da durum karşısında kalan organizma fizyolojik, psikolojik ve davranışsal bazı tepkiler gösterir. Kalp atışında hızlanma, ağız kuruması, titreme, aşırı terleme, iştah bozukluğu, çeşitli ağrılar, huzursuzluk, sıkıntı, bunaltı, yorgunluk ve çöküntü gibi çeşitli belirtiler ortaya çıkar (Tuğrul, 2000:12).

Aşağıda izleyen kısımda yazınbilimde yer alan bazı stres tanımlarına yer verilmiştir.

En genel anlamıyla stres insana güç gelen, baskı ve engellenme yaratan, çıkmaza sokan, çaresizliğe sürükleyen, acı veren, bunaltı ve üzüntü verici yaşam olaylarıdır (Tuğrul, 2000:13). Bir kaynak da stresi bir eylem ya da durumun insan üzerinde yarattığı fiziksel ya da psikolojik zorlanmaya verilen tepki olarak tanımlamaktadır. Aynı kaynak iş yaşamında birçok farklı nedenden dolayı görülen stresin işe olan odaklanmada oranındaki azalma, çalışma barışını bozan davranışlar vb. birçok sonuç doğuran bir olgu ve yazınbilimdeki bazı yazarlara göre de hastalık olarak da tanımlandığını (Cam, 2004:2) belirtmektedir. Bir diğer kaynak da stresi, herhangi bir dış çevre etkisinin durum ya da olayın, organizmaya yansıyan psikolojik ya da fiziki olumsuz sonuçları olarak açıklamıştır (Sökmen, 2005:2). Yine benzer bir kaynak stresin en kapsamlı tanımını insan-çevre etkileşiminde, insan uyumunu tehlikeye sokan ve mevcut kaynakları zorlayan ya da aşan çevre istekleri olarak (Tuğrul, 2000:13) belirtmektedir. Yazınbilim temel alındığında strese yönelik tanımların fazlalığı görülecektir. Buna karşın beden üzerindeki baskılara verdiği tepkiler (Akdağ ve Yüksel, 2010:49) olarak stresi tanımını özetlemek yerinde olacaktır.

Stres girişimcileri ve işgörenleri doğrudan etkilemekte, onların davranışlarını, verimliliklerini ve diğerleriyle ilişkilerini belirleyebilmektedir. Stres çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilir (Ceylan ve Ulutürk, 2006:48). Stres insanın beklentileri, istekleri ve arzularıyla ilgilidir. Beklentiler ve istekler karşılandığı sürece insanlar stresle karşılaşmayabilirler. Ancak beklentilerin fazla olması ve insanların kendi yorumları ve yetersizlikleri, çalıştığı örgüt hem de yaşadığı çevreden kaynaklanan nedenlerle beklentilerine ulaşamaması, stres durumunu oluşturabilir (Kaya ve Kaya, 2007:43). Stres yaratan çok sayıda faktör olduğu bilinmektedir. İnsanın fizyolojik ve psikolojik dengesini etkileyen her konu bir stres faktörü olarak görülebilir (Aytaç, 2011:834). Ancak stresin ne olduğunu ve strese neden olan faktörlerin farkını bilmek önemlidir. (Özkaya, ve diğ, 2008:164). Stres dış dünyanın insanı tehdit eden, zorlayan

faktörlerden kaynaklanabileceği gibi, dünyaya bakış ve çevresinden gelen bilgileri yorumlayış biçiminden de kaynaklanabilir (Karahan ve diğ., 2007:29). Aileden, işyerinden, arkadaşlardan, devletten kaynaklanan çeşitli baskı ve istekler dış stres faktörleri arasında gösterilmektedir. İnsanın kendi içindeki baskı ve beklentileri ise, iç stres faktörlerini oluşturmaktadır. İç stres faktörleri arasında hırs, maddecilik, rekabet ve hırçınlık sayılmaktadır. Çoğu kez iç stres faktörleri, dış stres faktörlerinden daha etkili (Özkaya ve diğ., 2008:164) olduğu da belirtilmektedir. Öte yandan yazınbilimde bir diğer kaynak stres ve örgüt içindeki davranışlarla ilgili olarak stres faktörlerini altı grupta toplanmıştır. Bunları da görev kaynaklı, role bağlı, davranış ortamlarından kaynaklanan, fiziksel çevreden kaynaklanan, bireylerarası ilişkiler bazında sosyal çevreden kaynaklanan ve insandan kaynaklanan stresler (Sökmen, 2005:2) olduğunu belirtmiştir. Stresin insanı güdüleyen ve harekete geçiren olumlu bir özelliğinin de olduğunu söyleyebiliriz. Ancak stresin olumlu yanı onun derecesi ve düzeyiyle ilgilidir. Belli bir orandaki stres insanı hazırlanmaya ve daha yeterli hale getirmeye yöneltir (Aktaş, 2001:26). Bu tür stres en uygun stres olarak tanımlanmaktadır (Örücü ve Demir, 1999:62).

İnsanın stres altında olduğunu gösterir bazı belirtiler bulunduğu söylenebilir. Bu belirtilerin şu şekilde açıklanması yerinde olacaktır: Kalp atışı ve solunum artması, kan şekeri yükselmesi, kasların gerginliğinin artması, kasılma ve eklem ağrıları, ağızda ve boğazda kuruluk, bitkinlik, iştahsızlık, zayıflama, çok yemek yeme, oburluk, baş ağrısı, baş dönmesi, dururken, otururken, yürürken dengesizlik, sallanma, ellerde, ayaklarda terleme, uykusuzluk, aşırı uyku, dengesiz uyku, uykuda dış gıcırdatma, konuşma, korkulu rüyalar görme, korkarak uyanma, uykuda yürüme, mide, bağırsak, sindirim bozukluğu, bulantı, kusma, ishal, konuşma güçlüğü, az ya da çok konuşma, gürültüye ve sese duyarlılıktır (Akgemci, 2001:302-303). Stres belirtileri iş ve örgütsel verimliliğe yansarak, dikkat ve yoğunlaşma eksikliği, yapılan işte yanlışlar, ilişkilerde bozulma vb. durumları beraberinde getirebilecektir (Kara ve Acet, 2012:248). Stres insanın enerjisini fiziksel ve psikolojik olarak tüketebilmektedir. Stresin fiziksel sonuçları kalp-damar, hastalıkları, sinir gerginliği, sindirim sistemindeki bozukluklar şeklinde kendini göstermektedir. Psikolojik sonuçları endişe, yorgunluk, depresyon ve iş tatminsizliği şeklinde ortaya çıkmaktadır. Öte yandan stresin davranışlar üzerinde de etkileri bulunmaktadır (Karadal, 2001:84). Stresten tamamen uzak ve arındırılmış bir yaşam düşünmek olanaksız gözükmektedir. Bu beklentiyi karşılamak yerine stres ile nasıl mücadele edilerek yönetileceğini düşünmek sorunun çözümü için bir temel oluşturabilecektir. Günlük yaşamda stresin insan üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Yazınbilimde stresle başa çıkmada farklı yöntem uygulamalarının olabileceğine yönelik farklı tanımlamaların ve yöntemlerin varlığı dikkat çekmektedir. Bunlar arasında, sorun odaklı başa çıkma; sorunu çözmek için doğrudan eylemde bulunma ya da çözüm için gerekli bilgiyi elde etme ve duygu odaklı başa çıkma; strese karşı olumsuz duyguları azaltma çabaları olarak iki sınıflamanın

yapıldığı izlenmektedir (Güler ve Çınar, 2010:254). Ayrıca stresi önlemede ve yönetmede uygulanan bireysel yöntemler de bulunmaktadır. Bunlar dinlenme ve güdüleme, düzenli tatil yapma ve sağlık denetiminden geçme, aerobik, egzersiz ve spor yapma, dengeli beslenme, hobiler, bireysel gelişim şeklinde sıralanabilir (Zeytin ve Gökgez, 2011:102). Bu yöntemlere ek olarak örgütsel yöntemlerden de bahsetmek yerinde olacaktır. Bunlar arasında işgörenlerin örgütsel ile ilgili kararlara katılımlarını sağlamak, sosyal destek sağlama, işgörenlerin rollerinin yeniden tanımlanması, adil iş dağılımı, örgütsel danışma hizmetleri sayılabilir (Kaya ve Keskin, 2008:375).

3.ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

3.1.Amaç, Önem ve Hipotezler

Araştırmanın ana amacı, girişimci kadın yöneticilerin iş yaşamlarında karşı kaldıkları stres faktörlerinin ve bunlar karşısında bireysel mücadele yöntemlerinin ortaya çıkartılması olarak kararlaştırılmıştır. Alt amaçlar ise, girişimci kadın yöneticilerin demografik özelliklerine göre iş yaşamında maruz kaldıkları stres faktörleri, stresle bireysel mücadele yöntemleri ve öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişkileri belirlemektir. Öte yandan, yapılan istatistiksel analizler sonucunda gerek bilimsel ve gerekse de iş yaşamında girişimci kadın yönetici olarak yer alacak olanlara yönelik bazı tespitler sunulabilmesi açısından araştırmanın önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri aşağıda belirtilmiştir.

H1: Girişimci kadın yöneticilerin demografik özellikleri ile strese neden olabilecek bazı faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Girişimci kadın yöneticilerin demografik özellikleri ile stresle bireysel mücadele yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Girişimci kadın yöneticilerin demografik özellikleri, öğrenilmiş güçlülük üzerinde anlamlı bir etki yapmaktadır.

3.2.Kapsam

Bu araştırmanın evrenini Kütahya il merkezinde bulunan girişimci kadın yöneticiler oluşturmuştur. Örneklem seçiminde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bilindiği gibi kolayda örnekleme yönteminin temelini, evrene ait ulaşılan her birimin örnekleme kapsamına alınması oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle bu yöntemde amaç, isteyen herkesin örneklem hacmi kapsamına alınmasıdır (Ural ve Kılıç, 2004:44). Araştırılan konunun kadınlar üzerinde uygulanmış olması, anketlere yanıt vermedeki çekingenliğin gözlenmesi, stres ve mücadele yöntemleri gibi hassas bir konuda araştırma yapılmış olması, herhangi bir işletme/lerden direkt olarak anket yapmanın olanaklı olmaması gibi sınırlılıklar dikkate alındığında kolayda örnekleme yönteminin en uygun olduğu düşünülmüştür.

3.3-Yöntem

Bu bölümde, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi, araçları, araştırmanın değişkenleri, bulguları ve kullanılan istatistikî teknikler ile araştırmayı oluşturan evren ve örneklem üzerinde durulmuştur.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri anket yoluyla elde edilmiştir. Amaca ulaşmak için işyerleri ziyaret edilerek 70 anket dağıtılmıştır. Ancak geri dönmeyen ve eksik doldurulan anket sayısı 17'dir. Bu nedenle araştırma 53 anket ile sürdürülmüştür. Araştırmada SPSS 13.0 for Windows programı ile mevcut durumu analiz etmeye yönelik yapılacak tanımlayıcı analizin yanı sıra, değişkenler arasındaki farklılıkları ve ilişkileri ortaya çıkarabilmek için hipotez testleri ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada, verilerin toplanmasına yönelik oluşturulan veri toplama formu dört farklı kısımdan oluşmaktadır. İlk üç kısım araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu kısımlar gerek yazınbilimden yararlanılarak gerekse de katılımcılar ile yapılan ön görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur. Birinci kısımda katılımcıların demografik bilgilerinin toplanmasına yönelik dört soru yer almaktadır. Bunlar yaş, sektör, girişimcilik süresi ve eğitim ile ilgilidir. İkinci kısım deneklerin iş yaşamlarındaki strese neden olabilecek durumlar üzerineyken; üçüncü kısım deneklerin stresten kurtulmak için kullandıkları yöntemler üzerine kurgulanmıştır. Son olarak veri toplama formunun dördüncü kısmında ise Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği'ne yer verilmiştir.

Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülüğü 5'li likert'e dayanan ve toplamda açıklayıcı 36 cümleden oluşmuş bir ölçektir. Ölçekte açıklayıcı cümlelere verilen yanıtlar; 1:Hiç tanımlamıyor, 2: Biraz tanımlıyor, 3: Oldukça iyi tanımlıyor, 4: İyi tanımlıyor ve 5: Çok iyi tanımlıyor şeklinde puanlanmıştır. Ölçekteki 11 madde (4, 6, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 21, 29, 35) ters yönde puanlanmaktadır. Her birey ölçekten 36 ile 180 arasında puan alabilmektedir ve puanların yüksek olması bireyin kendini denetleme becerisinin yüksek olmasına, bir diğer deyişle başa çıkma stratejilerinin ne ölçüde kullandığına işaret etmektedir. Araştırmada kullanılan Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin güvenilirliği, Cronbach's alpha iç tutarlık analizi ile hesaplanmıştır. Ölçeğin çeşitli örneklerle ve çeşitli zaman aralıklarıyla tekrar uygulanmasıyla hesaplanan güvenilirlik katsayısının .77 ile .86 arasında değişmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997:86-92). Buna göre Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğine ilişkin bu araştırma için hesaplanan Cronbach's alpha katsayısı .81'dir. Hesaplanan katsayının kabul edilebilir düzeyde yüksek çıkmasından dolayı sorulan soruların güvenilir olduğu sonucuna varılabilir.

Verilerin elde olunduğu deneklerin tek bir il içerisinde olması, denek sayısına yeterince ulaşamaması, katılan deneklerin de yanıtlamada gösterdikleri isteksizlikler verilerin belirli bir zaman dilimi için geçerli olması ve ayrıca ölçeklerin ölçeğe bildiği kadar verilerin analizinin yapılmış olması araştırmanın sınırlılıkları içerisinde olduğunu belirtmesinde yarar görülmektedir.

3.3.2. Bulgular ve Analizler

Deneklerden 20-29 yaş aralığında 16 (%30.2) girişimci kadın yönetici, 30-39 yaş aralığında 22 (%41.5) girişimci kadın yönetici, 40-49 yaş aralığında 11 (%20.8) ve 50 yaş ve üzerinde ise 4 (7.5) girişimci kadın yönetici bulunmaktadır. Eğitim durumları açısından Lise 20 (%37.7), Üniversite 24 (%45.3) ve Yüksek Lisans 9 (%17) girişimci yer almaktadır. Sektör açısından ise Sanayi 7 (%13.2), Ticaret 23 (%43.4) ve Hizmet 23 (43.4) girişimci kadın yönetici bulunmaktadır. Deneklerin girişimcilik sürelerinde ise 1 yıla kadar 8 (15.1), 1-4 yıl 20 (%37.7), 5-9 yıl 12 (%22.6), 10-14 yıl 6 (11.3) ve 15 yıl ve üzeri 7 (%13.2) girişimci kadın yönetici yer almaktadır. Örneklemin genel özellikleri olarak açıklanan bu bulgular aşağıda bulunan Tablo 1'de de izlenebilir.

Tablo 1. Girişimci Kadın Yöneticilerin Çeşitli Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Bulgular	N	%	Demografik Bulgular		%
Yaş			Sektör		
20-29	16	30.2	Sanayi	7	13.2
30-39	22	41.5	Ticaret	23	43.4
40-49	11	20.8	Hizmet	23	43.4
50 ve üzeri	4	7.5	Toplam	53	100
Toplam	53	100	Girişimcilik Süresi		
Eğitim Durumu			1 yıla kadar	8	15.1
Lise	20	37.7	1-4 yıl	20	37.7
Üniversite	24	45.3	5-9 yıl	12	22.6
Lisansüstü	9	17	10-14 yıl	6	11.3
Toplam	53	100	15 yıl ve üzeri	7	13.2
			Toplam	53	100

a-Girişimci Kadın Yöneticilerin İş Yaşamlarında Stres Yaratıcı Faktörler

Araştırma sırasında deneklerden iş yaşamında stres yaratan faktörler arasında önem derecelerine göre 1-10 arası bir sayı vererek kendilerince önemli olan 10 faktörü belirtmeleri istenmiştir (1 en önemli-10 daha az önemli). Tablo 2'de gösterildiği şekliyle deneklerin iş yaşamında kendileri üzerinde en fazla stres yaratan faktörler arasında iş yoğunluğunun ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Diğer sıralamalara bakıldığında ise öneme göre kazanç azlığı, ekonomik zorluklar, borçlanma, iş zorluğu, yakınların ölümü, amaçsızlık, işgörenler ile ilişkiler, başarısızlık korkusu ve müşteri ilişkilerinin geldiği görülecektir.

Tablo 2. Girişimci Kadın Yöneticilerin İş Yaşamında Strese Neden Olan Faktörler

Faktörler	Toplam Puan	Mean	Standart Sapma
1. İş Yoğunluğu	233	4.3962	4.10
2. Kazanç Azlığı	219	4.1321	3.23
3. Ekonomik Zorluklar	192	3.6226	3.63
4. Borçlanma	156	2.9434	3.26
5. İş Zorluğu	152	2.8679	3.64
6. Yakınların Ölümü	147	3.6226	3.93
7. Amaçsızlık	141	2.6604	3.34
8. İşgörenler ile İlişkiler	139	2.6226	3.34
9. Başarısızlık Korkusu	112	2.1132	3.56
10. Müşteri İlişkileri	109	2.0566	3.25

b-Girişimci Kadın Yöneticilerin Demografik Özelliklerine Göre İş Yaşamlarında Stres Yaratan Faktörlerin Test Edilmesi

Tablo 3’de verilen test sonuçlarına göre yaş değişkenine bağlı olarak katılımcıların “başarısızlık korkusu”nda nispeten en yüksek değere sahip olan girişimci kadın yöneticilerin 40-49 yaş arasında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların “iş yoğunluğu” ile “borçlanma” da nispeten en yüksek değere sahip olanların lisansüstü eğitim düzeyinde olan ve “başarısızlık korkusu”nda ise üniversite düzeyinde eğitime sahip olan girişimci yöneticilerde olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Buna göre H1 hipotezinin kısmen kabul edilebileceği söylenilebilir.

Tablo 3. Girişimci Kadın Yöneticilerin Demografik Özelliklerine Göre Stres Yaşamlarına Neden Olan Faktörler İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	Mean	χ^2	p
Başarısızlık Korkusu	20-29	25.56	8.312	.40
	30-39	23.66		
	40-49	36.77		
	50 ve üzeri	24.25		
	Eğitim Durumu	Mean	χ^2	p
İş Yoğunluğu	Lise	20.53	7.859	.020
	Üniversite	28.79		
	Lisansüstü	36.61		
Borçlanma	Lise	20.43	6.251	.044
	Üniversite	30.83		
	Lisansüstü	31.39		
Başarısızlık Korkusu	Lise	23.10		

	Üniversite	32.65	8.783	.012
	Lisansüstü	20.61		

c-Girişimci Kadın Yöneticilerin İş Yaşamında Stres Yaratan Faktörler İle Mücadele Yöntemleri

Araştırma sırasında yine deneklerden anket yönergesinde belirtildiği gibi iş yaşamlarında stres yaratan faktörler ile bireysel olarak hangi yöntemleri uyguladıklarını önem derecelerine göre 1-10 arası bir sayı vererek kendilerince önemli olan 10 faktörü belirtmeleri istenmiştir (1 en önemli-10 daha az önemli). Tablo 4’de görüldüğü gibi, katılımcıların iş yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları stres durumları ile mücadelede seçtikleri yöntemlerden ilk sırayı **sosyal yaşamda farklı gruplara katılmak** gelmektedir. Diğer kullanılan yöntemler ise önem sırasına göre şu şekildedir: Eş ile konuşmak, arkadaşlarla sorunları paylaşmak, diğer girişimcilerle konuşmak, bayan arkadaşlarla konuşmak, hobi edinmek, spor yapmak, yalnız kalmayı seçmek, yeni iş olanaklarını gözetmek ve tatile çıkmak olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Girişimci Kadın Yöneticilerin İş Yaşamında Stresle Mücadele Yöntemleri

Yöntemler	Toplam Puan	Mean	Standart Sapma
1. Sosyal Yaşamda Farklı Gruplara Katılmak	228	4.3019	3,53
2. Eş ile Konuşmak	221	4.1698	4,07
3. Arkadaşlarla Sorunları Paylaşmak	210	3.9623	3,15
4. Diğer Girişimcilerle Konuşmak	171	3.2264	3,57
5. Bayan Arkadaşlarla Konuşmak	167	3.1509	3,30
6. Hobi Edinmek	156	2.9434	2,86
7. Spor Yapmak	151	2.8491	3,33
8. Yalnız Kalmayı Seçmek	149	2.8113	3,62
9. Yeni İş Olanaklarını Gözetmek	135	2.5472	3,94
10. Tatile Çıkmak	135	2.5472	3,95

d-Girişimci Kadın Yöneticilerin Demografik Özelliklerine Göre İş Yaşamlarında Stresle Mücadele Yöntemlerinin Test Edilmesi

Tablo 5’de verilen test sonuçlarına göre yaş değişkenine bağlı olarak katılımcıların “**tatile çıkma**”da nispeten en yüksek değere sahip olan girişimci kadın yöneticilerin 20-29 yaş arasında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların “**eş ile konuşma**”da nispeten en yüksek değere sahip olanların lise düzeyinde bir eğitime sahip oldukları ve “**diğer girişimcilerle konuşmak**” ile “**bayan arkadaşlarla konuşmak**” ise nispeten en yüksek değere

lisansüstü düzeyde eğitime sahip olan girişimci yöneticilerde olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre H2 hipotezinin kısmen kabul edilebileceği söylenebilir.

Tablo 5. Girişimci Kadın Yöneticilerin Demografik Özelliklerine Göre Stresle Mücadele Yöntemleri İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	Mean	χ^2	p
Tatile Çıkmak	20-29	34.69	9.636	.022
	30-39	23.84		
	40-49	20.86		
	50 ve üzeri	30.50		
	Eğitim Durumu	Mean	χ^2	p
Eş ile Konuşmak	Lise	33.53	8.193	.017
	Üniversite	25.35		
	Lisansüstü	16.89		
Diğer Girişimcilerle Konuşmak	Lise	19.25	10.245	.006
	Üniversite	30.00		
	Lisansüstü	36.22		
Bayan Arkadaşlarla Konuşmak	Lise	23.03	8.365	.015
	Üniversite	25.46		
	Lisansüstü	39.94		

e-Girişimci Kadın Yöneticilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine İlişkin Puan Değerleri

Tablo 6'da görüleceği üzere araştırma denekleri olan girişimci kadın yöneticilerin öğrenilmiş güçlülük ölçeğinden almış oldukları puan ortalaması 125.41 ± 16.63 'dür. Daha öncesinde de belirtildiği üzere ölçekten minimum 36, maksimum 180 puan alınabilmektedir. Bu çalışmada girişimci kadın yöneticilerden elde edilen minimum puan 89, maksimum puan ise 158 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar araştırma kapsamındaki girişimci kadın yöneticilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Girişimci Kadın Yöneticilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

	N	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
Öğrenilmiş Güçlülük	53	89	158	125.87	16.63

f-Girişimci Kadın Yöneticilerin Demografik Özellikleri ve Öğrenilmiş Güçlülük Arasındaki İlişki

Tablo 7'de deneklerin demografik özelliklerinden eğitim değişkeninin, öğrenilmiş güçlülük üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($R=.546$, $R^2=.299$, $F=5.107$, $p=.002$). Eğitim değişkeni, öğrenilmiş güçlülük üzerindeki değişimin yaklaşık %30'unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre

bağımsız değişkenlerin öğrenilmiş güçlülük üzerindeki görelî önem sırası eğitim (.407), sektör (.248), girişimcilik süresi (.219) ve yaş (.171) olmaktadır. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde sadece eğitim (.407) değişkeninin anlamlı bir yordayıcı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre H3 hipotezinin kısmen kabul edilebileceği söylenilebilir.

Tablo 7. Regresyon Analizi

	Değişkenler	B	ss.	β	t	p.
Öğrenilmiş Güçlülük	Sabit	2.746	.391		7.028	.000
	Yaş	.087	.076	.171	1.141	.260
	Sektör	-.165	.085	-.248	-1.931	.059
	Girişimcilik Süresi	.081	.052	.219	1.559	.126
	Eğitim	.262	.082	.407	3.201	.000
	R= .546 R ² = .299 F= 5.107 p = .002					

ANKET SONUÇLARI ÜZERİNE TARTIŞMA

Türkiye’de kadınların birçok alanda daha aktif bir şekilde rol oynamaya başladıkları söylenebilir. Bu durum kendisini ekonomik, sosyo-kültürel, siyasi alanların yanı sıra birçok alanda kendisini göstermeye başlamış ve toplum yaşamının yeniden şekillenmesiyle de kendisini hissettirmeye başlamıştır. Özellikle kadın hakları ve özgürlükleri gibi konuların son yıllarda güncelliğini koruyarak işlenmesi, kadının etkili bir birey olduğu ya da olabileceği savını destekler şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil toplum yapısının olumsuz özelliklerini gidermek ya da en azından esnetmek için kadınların kendini açıklayabilmelerinin bir yolu ya da bir güç göstergesi olarak bireysel yetkinliklerini daha çok ekonomik alanlarda yoğunlaştırdıklarını ileri sürmek kabullenilmesi gereken bir savdır. Bir diğer deyişle, kadınların girişimcilik becerilerinin ortaya çıkmasında etken faktörlerin bir kısmı da; bağımsızlık, kendini kanıtlama, ekonomik yeterlilik, ataerkil yapı içerisinde bende varım diye açıklanabilecek düşüncelerin öncülüğünde erkek egemenliğine karşı bir dik duruş sergileme arzusu olarak ortaya çıktığı söylenilebilir. Bu anlamda kadınların ekonomik alanlarda bir girişimci olarak rol oynamaları bu durumun bir sonucu olarak da değerlendirilebilir ve genellikle de büyük sermaye yatırımları gerektiren alanlara girme konusunda çarpıcı örneklerinin fazla olmamasına karşın küçük sermaye birikimleri ile yerel girişimcilik örneklerinin varlığı kendini hissettirmektedir.

Kadınların girişimcilik deneyimlerinin genellikle küçük sermaye gerektiren alanlarda ortaya çıkması, finansal olanaklarının sınırlı olması, üretim süreçlerinin genellikle el becerisine dayalı olması (dikimevleri, hobi araç ve gereçlerinin üretim ve satımı, çinicilik, kuaförlük vb.), iş hacimlerinin birkaç işgören ile sınırlı kalması,

dolayısıyla işletmelerinin büyümesi üzerinde kısıtlayıcı bir rol oynamaktadır. Öte yandan profesyonel yönetici çalıştıramaması işyerlerinin yönetimi ve ilgili kararları almalarında tek başına olmaları, iş yaşamlarına bağlı olarak maruz kaldıkları stresin artmasında öncü rol oynayabilecektir. Bunların dışında iş yoğunluğu ve zorluğu, kazanç azlığı, müşteriler ile ilişkiler, başarısızlık korkusu vb. etkenler stres düzeyini artırıcı iç etkenler olarak sıralanabilirken kadınların eş, anne vb. rollerini tam ve zamanında yerine getirememesinden dolayı ailevi sorunlar yaşamaları da dış etkenlerin varlığını ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında deneklerden elde olunan verilerin değerlendirilmesi sonucunda önem derecesine göre strese neden olan ilk on faktörün iş yoğunluğu, kazanç azlığı, ekonomik zorluklar, borçlanma, iş zorluğu, yakınların ölümü, amaçsızlık, işgörenler ile ilişkiler, başarısızlık korkusu ve müşteri ile ilişkiler konularına bağlı olarak geliştiği görülmüştür. Özellikle iş yoğunluğu çalışmanın ana odağını oluşturan girişimci kadın yöneticiler ile örtüştüğü söylenilebilir. Şöyle ki, profesyonel destek almalarındaki yoksunluklardan dolayı bu tür girişimcilerin işyerlerini kendilerini yönetmesi, kararlarda ön planda olmaları, iş yoğunluklarının artırmasına öncülük edebilmektedir. Girişimci kadın yöneticilerin, demografik özelliklerine göre iş yaşamlarında stres yaratan faktörler test edildiğinde dokuzuncu sırada yer alan başarısızlık korkusunun 40-49 yaş grubu arasında etkili olabileceği gözlenmektedir. Bu sonuç başarı için kurulan bir işyerinde meydana gelecek başarısızlığın, yaş ilerledikçe bireylerde stres unsuru olarak ortaya çıktığı şeklinde düşünülmesine yol açmaktadır. Yine beşinci sırada yer alan iş yoğunluğunun lisansüstü eğitime sahip olanlarda daha fazla olduğu saptanmasına bağlı olarak eğitim düzeyi arttıkça bilgisine güvenen girişimci kadın yöneticilerin her türlü karar ve süreçlere yönelik tek başlarına mücadele etmelerine bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Öte yandan dördüncü sırada yer alan borçlanma yine bu grup için söylenilebilecek diğer bir sonuç olabilir. Ayrıca, dokuzuncu sırada yer alan başarısızlık korkusu üniversite eğitimi almış girişimci kadın yöneticiler üzerinde en fazla stres yaratan bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır. Bu durum akademik düzeyde alınmış bir eğitimin iş yaşamında başarılı olabilmek için tüm çevresel faktörlerin dikkate alınmasının gerekliliğini vurguladığını düşündürmektedir. Bu sayede bu bilince ulaşmış bireyler eylemleri sırasında daha dikkatli ve bilinçli bir şekilde karşılaştıkları olguları değerlendirme sürecine girmektedirler. Bütün bu farkındalıklar çerçevesinde akademik düzeyde eğitimini tamamlamış bireylerin, başarısızlık korkularıyla daha fazla karşı karşıya kalmaları anlaşılabilir bir durumdur.

Ayrıca stres ile mücadelede kullanılan ilk on faktör sırasıyla; sosyal yaşamda farklı gruplara katılmak, eş ile konuşmak, arkadaşlarla sorunları paylaşmak, diğer girişimcilerle konuşmak, bayan arkadaşlarla konuşmak, hobi edinmek, spor yapmak, yalnız kalmayı seçmek, yeni iş olanaklarını gözetmek ve tatile çıkmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi sosyal yaşamda, farklı gruplara katılmak çalışmanın ana odağını oluşturan girişimci kadın yöneticiler ile örtüştüğü

saptanmıştı. Diğer bir deyişle girişimci olmada etkili olan faktörler değerlendirildiğinde, kadınların girişimci sıfatına sahip olmaları farklı birey, grup ve örgütler ile iletişimin kurulmasında etkili olmaktadır. Bu da doğal bir sonuç olarak çevre edinilmesinde ve farklı gruplara katılmada öncülük edebilir. Böyle bir oluşum ise stresin yoğunluğunu azaltmada bir yöntem olarak kabul görmüş olabilir. Girişimci kadın yöneticilerin demografik özelliklerine göre stresle mücadele yöntemleri test edildiğinde onuncu sırada yer alan tatile çıkma yönteminin 20-29 yaş grubunda daha fazla benimsendiği görülmektedir. Bu durum, genç bireylerin yaşadığı stresin olumsuz etkilerinden kurtulmanın bir yolu olarak kimi zaman çalışma ortamından uzaklaşmayı seçmelerine ve kendi başlarına sakin bir ortamda, gerçekleştirmeyi düşündükleri planlar üzerine daha iyi bir şekilde yoğunlaştıklarını düşündürebilir. Dördüncü sırada yer alan diğer girişimcilerle konuşmak ve beşinci sırada yer alan bayan arkadaşlarla konuşmak lisansüstü eğitime sahip girişimci kadın yöneticilerce benimsenmesi, eğitim düzeyinin arttıkça iletişim kurma becerilerinin geliştiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu sonuçlar da diğerlerinde olduğu gibi stres ile mücadele de ayrı birer yöntem olarak benimsendiği sonucuna ulaştırabilmektedir. Öte yandan stres ile mücadelede benimsenen alması yollardan biri olan eş ile konuşmanın lise düzeyinde eğitime sahip olanlarda daha anlamlı olduğu sonucu düşünüldüğünde, eğitim düzeyinin arttıkça iletişim artması ile eş ile konuşma gibi tek boyutlu iletişimin gelişme yönteminin benimsenmesi, bir önceki yöntemin destekleyicisi olarak görülebilir.

Ayrıca girişimci kadın yöneticilerin öğrenilmiş güçlülük ölçeğinden almış oldukları puan ortalaması 125.41 ± 16.63 'dür. Bu çalışmada girişimci kadın yöneticilerden elde edilen minimum puan 89, maksimum puan ise 158 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar araştırma kapsamındaki girişimci kadın yöneticilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Bu durum kadın girişimci yöneticilerin, stresle mücadelelerinde etkin becerilere sahip oldukları sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca girişimci kadın yöneticilerin eğitim düzeylerinin artmasının, stresle mücadele konusunda daha donanımlı olabilecekleri sonucuna ulaştırmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ, Fusun, YÜKSEL, Müberra, "İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından İşkoliklik ve Algılanan Stres İlişkisinde Kontrol Odağının Rolü", **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, S.:1, C.:2, 2010, s.47-55.
- AKGEMCİ, Tahir, "Örgütlerde Stres ve Yönetimi", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.:1-2, C.:15, 2001, s. 301-309.

- AKSOY, Ali, KUTLUCA, Fahrettin, "Çalışma Hayatında Stres Kaynakları, Stres Belirtileri ve Stres Sonuçlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S.:49, 2005, s.457-486.
- AKTAŞ, Aliye A., ""Bir Kamu Kuruluşunun Üst Düzey Yöneticilerinin İş Stresi ve Kişilik Özellikleri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, S.:56, C.:4, 2001, s.26-42.
- ARSLAN, Hediye, ŞENER, Dilek K., "Hemşirelikte Yeni ve Önemli Bir Kavram: Girişimcilik", **İstanbul Üniversitesi F.N. Hemşerilik Dergisi**, S.:2, C.:20, 2012, s.140-145.
- ARSLAN, Kahraman, "Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, S.:6, 2002, s.1-11.
- AYKAN, Ebru; "Kayseri'de Faaliyet Gösteren Girişimcilerin Liderlik Özellikleri", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**; S.: 17, Y.: 2004-2, s.213-224.
- AYTAÇ, Ömer, İLHAN, Süleyman, "Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif", S.:18, 2007, s.101-120.
- AYTAÇ, Serpil, "Çalışanların İşlerine İlişkin Duygularının Stres Tepkileri Üzerindeki Etkisi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, S.:55, C.:1, 2011, s.833-851.
- BAŞER, Hakan, BÜBER, Recep, "İş Kurma Amacı Olan Adayların Girişimcilik Özelliklerinin Ölçülmesi: Aydın İli'nde Bir Uygulama", **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, C.: 4, No.: 1, 2012, s.135-143.
- BAYRAK, Çoşkun, TERZİ, Çetin, "Okul Yöneticilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Okullara Yansımaları", **13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı**, İnönü Üniversitesi, Malatya, 6-9 Temmuz, 2004.
- BİLGE, Hürriyet, BAL, Vedat, "Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:16, C.:2, 2012, s.131-148.
- BOZKURT, Özlem Ç., **Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler**, Detay Yayıncılık, Ankara, Ekim, 2011.
- CAM, Erdem, "Çalışma Yaşamında Stres ve Kamu Kesiminde Kadın Çalışanlar", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, No.:1, 2004, s.1-10.
- CAN, Yeşim, KARATAŞ, Aslı, "Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği", **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi**, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, Mayıs, 2007, s.251-261.

- CANSIZ, Emine, Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2007.
- CEYLAN, Adnan, ULUTÜRK, Yıldırım Hüseyin, "Rol Belirsizliği, Rol Çatışması, İş Tatmini ve Performans Arasındaki İlişkiler", **Doğu Üniversitesi Dergisi**, S.:7, C.:1, 2006, s.48-58.
- ÇAKICI, Ayşehan, "Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:4, C.:8, 2006, s.54-78.
- DURAK, İbrahim, "Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması", **Yönetim Bilimleri Dergisi**, S.:2, C.:9, 2011, s.191-213.
- DUYGULU, Ethem, "Algılanan Kurumsal Görünüm, Proaktif Kişilik Özelliği ve İş Kurma (Girişimcilik) Tutumu: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:2, C.:10, 2008, s.95-120.
- ERDOĞAN, B. Zafer (Ed.), **Girişimcilik ve Kobiler**, içinde İPÇİOĞLU İsa, "Kadın Girişimcilik", 2. Baskı, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2009.
- FİDAN, Fatma, NAM, Dilek, "Kırsal Turizmde Yeni Dinamikler: Kadın Girişimciler-Taraklı Örneği", **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, S.:14, C.:23, 2012, s.51-57.
- GÜLER, Özgül, ÇINAR, Sezgi, ""Hemşirelik Öğrencilerinin Algıladıkları Stresörler ve Kullandıkları Başetme Yöntemlerinin Belirlenmesi", **Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi**, **Sempozyum Özel Sayısı**; 2010, s.253-261.
- GÜNER, Hasan, İstihdamın Arttırılmasında Girişimciliğin Önemi; Girişimciliği Destekleme Modeli Olarak İŞGEM'ler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2010.
- GÜNEY, Semra, "Kadın Girişimciliğe Genel Bir Bakış", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2006, s.25-43.
- İLHAN, Süleyman, "Bazı Değişkenler Açısından Elazığ'da Girişimci Profili", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.: 1, C.: 15, Elazığ, 2005, s.217-248.
- İLHAN, Süleyman, "Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü", **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları**, 2004, s.70-75.

- İRMİŞ, Ayşe, BARUTÇU, Esin, “Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.:2, C.: 26, 2012, s.1-25.
- İŞCAN, Ömer Faruk, KAYGIN, Erdoğan, “Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, S.:2, C.:3, 2011,s.275-286.
- KARA, Hakan, ACET, Mehmet, “Spor Yöneticilerinde Durumluk Kaygısının Otomatik Düşünceler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, **e-Journal of New World Sciences Academy**, No.:4, Vol.:7, 2012, s.244-258.
- KARA, Hakan, **Yönetim Biliminin Düşünce İzleri**, Üç Mart Baskı Merkezi, Kütahya, 2009.
- KARADAL, Himmet, “İş Stresi Düzeyi İle İş Tatmini İlişkisinin Analizi: Bolu Emniyet Müdürlüğü’nde Bir Uygulama”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:2, 2001, s.82-97.
- KARAHAN, Atilla, GÜRPINAR, Koray, ÖZYÜREK, Pakize, “Hizmet Sektöründeki İşletmelerin Örgüt İçi Stres Kaynakları: Afyon İl Merkezindeki Hastanelerde Çalışan Cerrahi Hemşerilerinin Stres Kaynaklarının Belirlenmesi”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.:1, Y.:3, C.:3, 2007, s.27-44.
- KAYA, Ali, KAYA, Yasemin, “Küçük ve Orta Boy İşletme Yöneticilerinin Stres Kaynaklarını Tespit Etmeye Yönelik Kayseri İlinde Bir Araştırma”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:23, 2007, s.41-62.
- KAYA, M. Dursun, KESKİN, Gülümser, “Yöneticilerin Yönetimsel Stres Kaynakları ve Strese Yatkinlik Düzeyleri: Erzurum’da Bir Araştırma” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:1, C.:11, 2008, s.371-388.
- KAYALAR, Murat, ÖMÜRBEK, Nuri, “Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkinlik Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.:1, C.: 21, Ocak, 2007, s.185-200.
- KELEŞ, Hatice Necla, ÖZKAN, Tuğba K., DOĞANER, Mustafa, ALTUNOĞLU, Ali Ender, “Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, S.:9, Y.:5, 2012, s.107-118.
- KOÇAK, Orhan, “Bilgi Teknolojilerini Kullanan Yeni Girişimcilik Modelinin İş Yaratma Etkisi”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S.: 57, 2009, s.381-405.

- KOZAK A. Meryem, YILMAZ, Esra G., "Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, S.:1, C.:21, 2010, s. 85-97.
- KUTANİŞ, Rana Özen, "Kadın ve Erkek Girişimcilerin Algılama Farklılıkları: Sakarya Örneği", **Uluslararası ve Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi**, Sakarya. 2009, s.258-257.
- NAYIR, Dilek Z., "İşi ve Ailesi Arasındaki Kadın: Tekstil ve Bilgi İşlem Girişimcilerinin Rol Çatışmasına Getirdikleri Çözüm Stratejileri", **Ege Akademik Bakış**, S.:8, C.:2, 2008, 631-650.
- ÖKTEM, Mustafa Kemal, AYDIN, Mehmet Devrim, EKİNCİ, Serdar, "Türkiye'de Girişimciliğin Geliştirilmesinde KOSGEB'in Rolü ve Önemi: Uygulamalı Bir Çalışma", **Sosyo Ekonomi**, S.:5, Y.:3, 2007/1, s.47-76.
- ÖRÜCÜ, Edip, DEMİR, Birgül, "Banka Çalışanlarında İş Stresi ve Muğla İli Örneği", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.:1, C.:13, Haziran, 1999, s.59-76.
- ÖZDEMİR, Aytül Ayşe, "Potansiyel Girişimci Olan Kadınların Motivasyon Faktörleri ve Eskişehir'de Bir Araştırma", **Ege Akademik Bakış**, S.:10, C.:1, 2010, s.117-139.
- ÖZER, Pınar S., TOPALOĞLU, Tayfun, "Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:2, C.:16, 2007, s.439-456.
- ÖZKARA, Burcu, İşfiki Bulma Yöntemleri Üzerinde Kişiliğin ve Karar Verme Tarzlarının Etkisi: Isparta ve Burdur İllerindeki Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2010.
- ÖZKAYA, Meltem O., YAKIN, Volkan, EKİNCİ, Tuğba, "Stres Düzeylerinin Çalışanların İş Doyumu Üzerine Etkisi Celal Bayar Üniversitesi Çalışanları Üzerine Ampirik Bir Araştırma", **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, S.:1, C.:15, 2008, s.163-180.
- ÖZKUL, Gökhan, Girişimcilik Teorileri ve Girişimci Tipleri: Antalya-Burdur-Isparta İllerinde (İBBS Düzey 2 TR61 Bölgesinde) İmalat Sanayi Kobi'lerindeki Girişimciler Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008.

- PAKSOY, Sadettin, AYDOĞDU, Mustafa, "Bölgesel Kalkınmada Girişimciliğin Geliştirilmesi: Gap-Gidem Örnekleri", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, S.5, C.:1, 2010, s.113-134.
- SAVAŞIR, Işık, ŞAHİN, Nesrin H., **Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık kullanılan Ölçekler**, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:9, Ankara, 1997.
- SERİNKAN, Celalettin, BARUTÇU, Esin, "Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma", **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, S.:2, C.:8, 2006, s.317-339.
- SEYMAN, Yaşar, "Kadınların Toplumsal Konumu", **Kamu'da Sosyal Politika**, S.:12, Y.:4, 2010-1, s.12-15.
- SOYSAL, Abdullah , "Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma", **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, S.:5, C.:1, Nisan, 2010, s.71-95.
- SÖKMEN, Alptekin, "Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Stres Nedenlerinin Belirlenmesinde Cinsiyet Faktörü: Adana'da Ampirik Bir Araştırma", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Güz, 2005, s.1-27.
- TOPALOĞLU, Tayfun, Girişimcinin Motivasyonel ve Bilişsel Kişilik Özellikleri: Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş (Manifest) Gereksinimleri ve Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006.
- TUĞRUL, Ceylan D., "Stres ve Depresyon", **Psikiyatri Dünyası**, S.:4, 2000, s.12-17.
- TUTAR, Filiz, YETİŞEN, Handan, "Türkiye'de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü", **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, C.:2, S.:2, 2009, s.116-131.
- URAL, Ayhan, KILIÇ, İbrahim, **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi**, Detay yayıncılık, Ankara, 2006.
- YAZICIOĞLU, İrfan, SÖKMEN, Alev, SÖKMEN, Alptekin, " Şirket İçi Girişimcilik: Adana'daki Sanayi Kuruluş Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.: 25, 2011, s.273-283.
- YELKİKALAN,Nazan, "Başarılı Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın Girişimciler", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, S.:1, C.:1, 2006, s.45-54.
- YETİM, Nalan, "Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği", **Ege Academic Review**, 2002, s.79-92.

- YILDIRIM, Mehmet Halit, DEMİREL, Yavuz, İÇERLİ, Leyla, "İşletme Sahibi Yöneticilerin Girişimci Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin Tespiti: Aksaray Örneği", **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, S.:2, C.:3, 2011, s.189-199.
- YILDIRIM, Suat, ""Muhasebe Öğretim Elemanları ve Meslek Mensuplarının Mesleki Stres Düzeyi Üzerine Bir Araştırma", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 2008, s.153-162.
- YILMAZ, Ercan, SÜMBÜL, Ali Murat, "Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.:21, 2009, s.195-203.
- ZEYTİN, Mustafa, GÖKGÖZ, Ahmet, "Muhasebe Meslek Mensuplarında Strese Neden Olan Faktörlerin İncelenmesi: Yalova ve Bilecik İlleri Örneği", **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi**, S.:3, Ocak, 2011, s.99-118.

www.comu.edu.tr, 30.10.2012.